

USA ligger lågt med Afrikapolitiken

Dagen efter sin valseger tecknades Barack Obama som superhjälte i afrikanska tidningar. Samtidigt varnade glädjedödarna för alltför uppskruvade förväntningar på kontinenten. Efter ett år med USA:s första halvkenyanska president står det 1-0 till tråkmånsarna.

JAG MINNS EN MAN vid Kisumus busstation som räknade med fler fabriker och turister i stan. En yngre kille med punkterad cykel trodde på bättre vägar och möjlighet för kenyanerna att resa till USA utan visum.

Allt hängde på amerikanernas val mellan krigshjälten från Arizona och senatoren med den kenyanska pappan.

– Han är kanske amerikan, men han har aldrig glömt sina rötter här, förklarade en av anhängarna medan vi vakade i valnatten framför en generator driven tv.

Ett år efter den historiska segern har de upptrissade förväntningarna säkert dämpats även i släkten Obamas hemtrakter. Den unge Baracks förändringsarbete ser ut ta betydligt längre tid än många hade hoppats, inte minst när det gäller USA:s relation till den afrikanska kontinenten.

– Afrika är alltid längst ner på prioriteringslistan. Det är en ihållande tendens som funnits i alla administrationer, säger Bill Minter, som jobbar med organisationen Africa Focus och har ett långvarigt engagemang inom Washingtons aktivistkretsar.

Sittandes vid ett av huvudstadens restaurangbord förklarar han att de politiska belöningarna alltid har varit begränsade när det gäller Afrika i Washington.

Än så länge har inte heller Obama bränt någon större mängd krut på den fronten. Istället har året dominerats av nationella debatter kring sjukvårdsreformen och finanskrisens effekter. Utrikespolitiken, som dominerats av Afghanistan och Irak, har spelat en sekundär roll.

– Även om det är en ny ton (i politiken gentemot Afrika), så är det också en hel del kontinuitet, säger Minter.

David Shinn, tidigare amerikansk ambassadör i Etiopien och nu vid George Washington University, tror att de akuta kriserna

har tvingat Obama att skjuta på sina mer långsiktiga planer för Afrika. Ett exempel är de tänkta satsningarna på jordbruk, ett område som USA har ignorerat under årtionden, enligt Shinn.

– Han pratade om en ”grön revolution” under presidentkampanjen. Jag har inte sett något konkret som händer med det än, men vi kommer att höra mer om det innan administrationen avslutar sitt fjärde år.

ALLA ÄR ÖVERENS OM ATT OBAMA har unika förutsättningar när det gäller Afrika. Samtidigt är arvet från George W Bush avgörande för hans reella möjligheter att komma igång, enligt Minter

– Jag tror att Obama själv har sagt något i stil med att regeringen är ”ett kryssningsfartyg och inte en sportbåt”. Man byter inte kurs så snabbt.

De andra politiska instanserna i Washington utgör några av begränsningarna för Obama. En annan faktor är den långsamma processen med att ersätta politiskt utnämnda personer inom utrikesdepartementet, där många finns kvar från den förra administrationen, enligt Minter. Det har en avgörande betydelse för politikens inriktning, eftersom många beslut tas på den nivån.

– Det är ett misstag att prata om vad Obama ska göra, eftersom han kommer att ha väldigt lite att göra med det. Om det inte gäller en omfattande kris kommer slaget om politikens inriktning att ofta utkämpas på lägre nivåer inom byråkratin.

I likhet med många andra afrikaner väntar Obamas kenyanska släktingar på stora förbättringar.

Foto: Magnus Bellander

BÅDE SHINN OCH MINTER ANSER att ett av de mer positiva arvegodsens från Bush är presidentens särskilda fond för arbetet mot hiv och aids (PEPFAR). Trots kritik mot en del av fondens inriktning har den varit uppskattad i stora delar av Afrika. Obama kommer troligtvis att fortsätta det arbetet, enligt Shinn, liksom satsningen *Millennium Challenge Corporation*.

– Presidenter försöker alltid omforma saker efter sina egna preferenser, men i stort tror jag att de satsningarna förblir desamma. Han kanske skiftar en del från hiv/aids till malaria, tuberkulos och andra sjukdomar.

När det gäller avvikelser från president Bushs linje har de tydligaste exemplen än så länge varit konfliktländerna Sudan och Somalia, länder som den förra administrationen betraktade med glasögonen från kriget mot terrorismen. När det gällde Somalia gjorde man "en soppa" av politiken, enligt Shinn.

Bush bidrog visserligen till undertecknandet av det sudanesiska fredsavtalet 2005, men USA:s förhållande till regeringen i Khartoum var minst sagt motsägelsefullt under den förra administrationen, enligt Minter.

– Det var mycket prat, inget tydligt agerande och flera olika spår samtidigt. De utvecklade underrättelsesamarbetet med Khartoum samtidigt som de utfärdade anklagelser om folkmord i Darfur. Det hela hängde inte ihop, säger han.

EFTER OBAMAS TILLTRÄDDE har ett nytt sändebud kommit på plats, Scott Gration, och en ny strategi för Sudan tagits fram. Tonvikten ligger nu på incitament till dialog istället för ytterligare hot om sanktioner.

Enligt Shinn är policyn en återspeglning av att vissa inom administrationen, däribland det särskilda sändebudet, söker en nystart eftersom den tidigare attityden inte fungerat. För Obama innebär det en betydligt mjukare position än den han hade i kampanjen.

– Jag hade aldrig kunnat föreställa mig den här policyn utifrån vad de sa i kampanjen, säger Shinn, och påpekar att Obama då talade om hårdare tag och flygförbudszoner över Darfur.

Även i Somalia har USA intagit en något förändrad linje. I dagsläget ger USA omfattande militärt stöd till den somaliske presidenten Sheikh Sharif Sheikh Ahmed, som tidigare ledde de islamiska domstolarnas förbund (ICU) och slängdes ut ur Somalia i samband med det USA-stödda etiopiska intåget 2006.

Nu ses den förra ICU-ledarens regering som det bästa politiska alternativet i Somalia i striden mot radikala islamistgrupper som al-Shabaab och Hizbul Islam. Den attityden fanns redan i slutet av Bush-eran, men har etablerats på ett mer tydligt sätt under Obamas första år, något som vapenstödet understryker.

– Men det har gett den amerikanska policyn ett mer militärt ansikte. Jag tror att man ville undvika det från början, säger

Shinn, som gissar att strategin framförallt är en reaktion på den snabbt förändrade situationen på marken i Somalia.

Den somaliska presidenten var också en av de ledare som Hillary Clinton träffade på sin politiska safari genom sex afrikanska länder i somras. Hennes stopp i Nairobi fick överlägset mest uppmärksamhet, inte minst på grund av den hårda tonen gentemot de kenyanska ledarna angående korruptionen i landet. I de andra länderna längs vägen var tonen betydligt mer positiv, enligt Shinn, och det gjorde att hårda budskap blandades upp med mjuka, exempelvis i oljeproducerande Angola.

– Man skulle kunna tro att i ett land med verkliga korruptionsproblem skulle hon gå in och verkligen läxa upp regeringen, men jag hörde inget av det. Samma sak i Nigeria och Kongo.

ÄVEN OBAMA TRYCKTE PÅ "good governance" i sitt tal i Ghana, då han inför parlamentet drog paralleller till sin egen pappas liv i självständighetens Kenya, där "stamtänkande och beskyddarskap och nepotism" under en lång tid förstörde pappans karriär.

En sorts korruption som fortfarande är en del av vardagen för "alltför många människor" i Afrika. En formulering som till skillnad från de flesta andra inte rev ner några applåder i parlamentet.

– Jag tror att han då tog vinden ur seglen på en del afrikanska länder genom att säga att de också är ansvariga för många av problemen och att de inte kan förvänta sig att bli undsatta av oss varje gång, säger Shinn.

Att Obama inte gjorde mer än ett besök på den södra delen av kontinenten är inget som man ska stirra sig blind på, anser Minter.

– Att man gör besök betyder inte nödvändigtvis att det ligger en massa fokus på politiken. Jag skulle faktiskt säga att presidentbesök i Afrika många gånger har varit ett substitut för politiken snarare än ett resultat av den.

EN POÄNG ÄR ATT KISUMU OCH RESTEN av den afrikanska kontinenten knappast är ensamma om att vänta på de omvälvande effekterna. Stängningen av Guantanamo har tagit längre tid än vad många hoppats på, sjukvårdsreformen blev inte lika omfattande som en del anhängare ville och åtagandena om bindande utsläppsminskningar ser ut att dröja.

Dessutom är det fel att enbart se till policyförändringar som riktas direkt mot Afrika, enligt Minter, eftersom andra frågor nog kommer att spela större roll för kontinenten.

– De avgörande sakerna kommer att vara frågor som indirekt påverkar Afrika, såsom USA:s vägval i klimatfrågan och hur man driver det globala arbetet för utbildning och fattigdomsbekämpning.

MAGNUS BELLANDER
Washington

"Amerikanska presidentbesök i Afrika har många gånger varit ett substitut för politiken snarare än ett resultat av den."